

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 27 maj 2010

Mål nr

Ö 2125-09

SÖKANDE

WB

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat BH

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Resning m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 1993-11-17 i mål B 1284-93

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen, som i detta ärende inte kan pröva frågan om upphävande av sekretess, lämnar WBs begäran om muntlig förhandling i ärendet utan bifall och avslår resningsansökningen.

För det biträde BH lämnat WB i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till 151 800 kr, varav 141 750 kr för arbete, 1 300 kr för tidspillan och 8 750 kr för utlägg. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 30 360 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Svea hovrätt dömde den 17 november 1993 WB till fem års fängelse för nio våldtäkter och ett försök till våldtäkt. Sedan WB överklagat domen fann Högsta domstolen i beslut den 21 december 1993 inte skäl att meddela prövningstillstånd. Hovrättens dom stod därmed fast.

Högsta domstolen har genom beslut den 17 maj 1994, den 29 september 1994, den 21 december 1994, den 13 februari 1995, den 11 juli 1995, den 21 maj 1996, den 12 november 1997, den 12 oktober 2006 och den 5 maj 2008 avslagit resningsansökningar av WB.

WB har på nytt ansökt om resning. Han har vidare yrkat dels att Högsta domstolen, med undantag för personuppgifterna för målsägandena, lyfter sekretessen i målet, dels att muntlig förhandling äger rum i ärendet.

Riksåklagaren har motsatt sig att resning beviljas.

SKÄL

Muntlig förhandling

1. I ett resningsärende kan domstolen, om det är nödvändigt för utredningen att en part eller någon annan hörs muntligen, besluta om detta på lämpligt sätt (58 kap. 6 §, 56 kap. 11 § och 52 kap. 11 § rättegångsbalken). Något sådant behov föreligger inte i detta ärende. Det saknas därför skäl att bifalla WBs yrkande om muntlig förhandling.

Vad som åberopats

2. WB har till stöd för sin resningsansökan gjort gällande att det med hänsyn till nytillkomna omständigheter och bevis sammantaget med de omständigheter och bevis som han åberopat i sina tidigare resningsansökningar föreligger skäl för resning jämlikt 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken.

3. Till utvecklande av sin uppfattning har WB beträffande brottmålsdomarna sammanfattningsvis anfört följande. Han har dömts uteslutande på målsägandenas uppgifter. Såväl tingsrätten som hovrätten har tillämpat ett kollektivt dömande. Domarna mot honom präglas av en brist på förståelse för människors agerande inom nöjesbranschen i allmänhet och av en fördomsfullhet mot honom i synnerhet.

4. WB har beträffande resningsutredningen sammanfattningsvis anfört att han under årens lopp vid upprepade tillfällen förebringat ny bevisning till vederläggande av uppgifter från de olika målsägandena. Av den sammantagna åberopade utredningen framgår med styrka att målsägandenas

uppgifter ånyo behöver prövas i en rättegång. Den nya utredningen i detta mål har sådan betydelse att en prövning av den sammantagna resningsutredningen ska göras.

5. Den i detta resningsärende nya utredningen utgörs främst av bevisning till vederläggande av fyra av målsägandenas uppgifter i vissa hänseenden, varigenom deras trovärdighet skulle förringas i sådan grad att resningsgrund föreligger.

6. Angående åtalspunkterna 4 och 5, som gäller målsägande D, har WB åberopat återfunna anteckningar från ett sammanträffande med D:s värdfamilj i Brighton. I anteckningarna beskrivs vad D skulle ha sagt och hur hon skulle ha betett sig före och efter sammanträffandet med WB i London. Hans i tidigare resningsansökningar lämnade uppgifter om vad makarna berättat bekräftas av anteckningarna.

7. Beträffande åtalspunkten 6, som gäller målsägande E, har WB förklarat att han genom vittnesförhör med sina två f.d. hustrur kan visa att han aldrig använde kondom. E:s påstående om att han gjort så i samband med den åtalade händelsen är därför oriktigt.

8. Avseende åtalspunkt 7, som gäller målsägande F, har WB åberopat en av hans ombud gjord videoupptagning med JB. Upptagningen med JB rör ett samtal som denne säger sig ha haft med AM och som skulle ha förevarit någon gång i tiden före rättegången mot WB och innan dennes namn förekommit i media. I upptagningen berättar JB att AM, som skulle ha varit vän med F, under samtalet sagt att F ljög om att hon blivit våldtagen av WB. Till styrkande av tidpunkten för ett av AM påstått yttrande av F, om vilken tidpunkt olika uppgifter finns, har WB vidare åberopat ett intyg från Arbetsförmedlingen.

9. I fråga om åtalspunkt 10, som gäller målsägande I, har WB åberopat ett intyg från Smittskyddsläkaren, Stockholms läns landsting, och en av hans ombud gjord videoupptagning med journalisten JL, som tidigare åberopats som vittne.

Om de allmänna förutsättningarna för resning

10. Som utgångspunkt gäller att sedan en brottmålsdom vunnit laga kraft, frågan om den dömdes ansvar för den åtalade gärningen inte kan tas upp till ny prövning (orubblighetsprincipen). Mot orubblighetsprincipen står sanningsprincipen, som ger ett visst lagstadgat utrymme för att undanröja en lagakraftvunnen dom om ny utredning ger tillräcklig anledning att sätta i fråga domens riktighet.

11. Enligt 58 kap. 2 § 4 första ledet rättegångsbalken får således resning beviljas till förmån för den tilltalade om någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har förebringats åberopas, och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats (huvudregeln).

12. Av det andra ledet i samma punkt följer att resning också får beviljas om det med hänsyn till vad som åberopas och i övrigt förekommer i resningsärendet finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts (tilläggsregeln). Även enligt tilläggsregeln gäller ett krav på att den sökande åberopar en omständighet eller ett bevis som inte tidigare har förebringats.

13. Enbart en sammanställning och bearbetning av det bevismaterial som förelegat i rättegången eller en fortsatt utveckling av synpunkter som framförts i målet är i princip inte att anse som ett förebringande av nya omständigheter eller bevis. (Jfr NJA 1975 C 125.)

14. Betydelsen av det nya materialet ska ställas mot den i brottmålet förebringade utredningen. Den utredningen ska i princip värderas och bedömas på det sätt som kommer till uttryck i brottmålsdomen. Relevansen av en i brottmålet åberopad omständighet ska således inte bli föremål för ny bedömning. Inte heller ska någon fristående omvärdering av den i brottmålet framlagda bevisningen göras i resningsärendet. Det sagda hindrar inte att ny utredning kan påverka bedömningen av en tidigare beaktad omständighets relevans liksom ett redan prövat bevismedels bevisvärde.

15. Att den tidigare framlagda bevisningen i princip inte ska värderas om hindrar inte att styrkan av den bevisning som lagts till grund för den fällande domen kan vara av intresse. Den nya bevisningen måste bedömas med beaktande av den gamla bevisningens bevisvärde för att det ska kunna avgöras om den har sådan vikt att förutsättningar för resning föreligger (NJA II 1940 s. 158).

16. Att prövningen av den nya utredningens betydelse ska göras med utgångspunkt i de bedömningar som ligger till grund för den lagakraftvunna domen innebär inte att den ska tänkas utförd av just de ledamöter som en gång deltog i avgörandet. Den ska göras objektivt av domstolen i resningsärendet. Vad resningsdomstolen har att fråga sig är hur den nya utredningen skulle kunna antas ha inverkat på bedömningarna i brottmålet.

Allmänt om betydelsen av tidigare avslagsbeslut

17. Om en part som har fått avslag på en resningsansökan söker resning på nytt uppkommer frågan i vilken utsträckning resningsdomstolen är bunden av tidigare resningsavgörande och bedömningarna i detta. I rättsfallet NJA 1986 s. 666 – som gällde frågan om ett resningsbeslut kunde bli föremål för resning – uttalade Högsta domstolen att ett avslag på en ansökan om resning av ett genom lagakraftvunnen dom avgjort mål inte utgör något hinder mot att parten på nytt gör en ansökan om resning, men att den begränsningen borde gälla att det inte var tillåtet för en part att påkalla prövning av en likalydande ansökning. På samma sätt borde man bedöma det fallet att sökanden åberopar visst nytt material som saknar all betydelse.

18. I rättsfallet NJA 2009 s. 768 behandlade Högsta domstolen den situationen att det nya material som åberopades till stöd för en andra resningsansökan visserligen inte saknade all betydelse men inte skulle ha kunnat inverka på bedömningen om det hade förelegat och prövats tillsammans med vad som förekom i det första resningsärendet. Enligt avgörandet föreligger inte förutsättningar för resning i sådana fall.

19. Högsta domstolens uttalanden i 1986 års mål får anses utgå från att resningssökanden saknar befogat intresse av en ny prövning när den åberopade resningsutredningen redan har prövats. Den utgångspunkten förutsätter att resningsdomstolens bedömningar i princip inte ska omprövas i ett efterföljande resningsärende. Vidare följer av Högsta domstolens uttalanden i 2009 års avgörande, att betydelsen av den nya utredning som åberopas i ett nytt resningsärende, på motsvarande sätt som nya omständigheter eller bevis i förhållande till en lagakraftvunnen dom (se punkt 14 ovan), är beroende av den inverkan som den skulle kunna antas ha haft i det föregående resningsärendet om den hade varit åberopad i det ärendet.

20. Det sagda innebär att de bedömningar som resningsdomstolen gjort vid prövningen av en tidigare resningsansökan står fast. Vad som ska prövas är endast om den nya utredningen skulle kunna antas ha föranlett ett förändrat ställningstagande om den hade förebringats i det tidigare resningsärendet. (Jfr punkt 16 ovan beträffande den bedömning som vid en första resningsansökan ska göras i förhållande till brottmålsdomen.)

21. Det finns anledning att här påpeka, att om den bevisning som åberopades i det föregående resningsärendet hade sådan styrka att det var mycket nära att resningsansökningen bifölls, ett förhållandevis begränsat bevistillskott kan vara tillräckligt för ett förändrat ställningstagande. Vad Högsta domstolen i 2009 års fall uttalade beträffande marginellt nytt material (se punkt 18 ovan) får således anses ta sikte på, inte att den nya bevisningen måste ha ett visst bevismässigt värde i sig för att en ny prövning ska kunna göras utan på att den nya bevisningen måste räcka till för en förändrad bedömning när den vägs samman med den gamla bevisningen för att resningsansökningen ska kunna bifallas (jfr punkt 19 ovan).

22. Även om utgångspunkten är att de bedömningar som gjorts i tidigare resningsärende ligger fast kan det finnas behov för resningsdomstolen att göra en viss egen bedömning av tidigare resningsutredning. Den praktiska situationen är att det av det tidigare resningsavgörandet inte framgår hur resningsdomstolen har värderat bevisningen. I det läget måste resningsdomstolen i det nya resningsärendet – med den begränsningen att slutsatsen att bevisningen var otillräcklig inte kan frångås – väga den gamla bevisningens tyngd. (Jfr punkt 15 ovan beträffande värderingen av styrkan av den bevisning som lagts till grund för brottmålsdomen.) Det ska dock inte göras någon ny bedömning av utredning som tar sikte på förhållanden som inte står i något samband med den nya resningsutredningen.

Föreligger resningsgrund avseende brottmålsdomen i dess helhet på grund av grundläggande brister i hovrättens bedömningar?

23. WB har ingående analyserat och kritiserat tingsrättens och hovrättens domar. Han har bl.a. hävdad att domstolarna tillämpat ett för lågt beviskrav och har därvid hänvisat till Högsta domstolens senare praxis (NJA 2009 s. 447).

24. Frågan huruvida den bevisning som förebringades i brottmålet var tillräcklig för att motivera att WB fälldes kan inte prövas i ett resningsärende. I ett sådant ärende är utgångspunkten att domstolens värdering av bevisningen i brottmålet ligger fast (se punkt 14 ovan). Vad som ska prövas är endast om ny utredning, alltså utredning som inte förebringats i brottmålsrättegången, motiverar en ändrad slutsats om vad som kan anses utrett, då med utgångspunkten att den gamla bevisningen alltjämt tillmäts det bevisvärde som den befunnits ha i brottmålet.

25. Av det sagda följer att oberoende av i vilken utsträckning den generella kritik som WB riktar mot bevisvärderingen i brottmålsdomen är befogad eller inte kan den inte utgöra grund för resning.

Föreligger resningsgrund avseende åtalspunkterna 4 och 5 (målsägande D)?

26. Innehållet i WBs minnesanteckningar från ett sammanträffande med D:s värdfamilj i Brighton svarar mot vad WB uppgett till stöd för tidigare resningsansökningar. I 2006 års beslut uttalade Högsta domstolen att uppgifterna sammantaget med viss annan ny utredning i någon mån kunde

sågas försvaga bevisningen mot WB, men att en samlad bedömning av vad han åberopat inte framkallade sådant tvivel om trovärdigheten i målsägandenas berättelser att resning kunde beviljas.

27. Det kan inte antas att de nu åberopade anteckningarna skulle ha förändrat den bedömning som gjordes i 2006 års beslut. Det saknas därför förutsättningar för ett ändrat ställningstagande till frågan om det föreligger grund för resning avseende den aktuella åtalpunkten.

Föreligger resningsgrund avseende åtalpunkten 6 (målsägande E)?

28. E har påstått att WB använde kondom i samband med den åtalade händelsen. WB har gjort gällande att denna uppgift är oriktig, och att det förhållandet att E lämnat en oriktig uppgift i det angivna hänseendet förringar hennes trovärdighet.

29. Högsta domstolen, som inte finner anledning att sätta i fråga WBs uppgift att han är i det närmaste steril och att han av det skälet inte använde kondom vid samlag med sina tidigare hustrur, noterar att kondom används också i andra syften än att förhindra graviditet och att vad WB nu vill styrka med förhören redan av det skälet saknar relevans. Den bedömningen synes också ha gjorts av domstolarna i brottmålsrättegången.

30. Av det anförda följer att den angivna bevisningen inte kan föranleda Högsta domstolen att frångå sin tidigare bedömning att grund för resning avseende den aktuella åtalpunkten inte föreligger.

Föreligger resningsgrund avseende åtalpunkten 7 (målsägande F)?

31. Till stöd för den resningsansökan som Högsta domstolen prövade genom 2006 års beslut återopade WB uppgifter i ett mejl daterat den 10 april 2006 från AM till WBs dåvarande ombud angående främst vad F under en arbetsrast i närvaro av AM och andra arbetskamrater skulle ha sagt om sin kontakt med WB. Högsta domstolen uttalade beträffande mejlet och visst annat av WB återopat material att utredningen fick bedömas vara av begränsad betydelse för bedömningen av trovärdigheten i de uppgifter om övergrepp som F lämnat inför domstolarna.

32. I det förra resningsärendet återopade WB en videoinspelning av ett förhör som hans ombud hade hållit med AM. I förhöret återger AM vad F skulle ha sagt under arbetsrasten i ungefär samma ordalag som i mejlet och säger sig ha fått den klara uppfattningen att F menade sig inte ha varit utsatt för någon våldtäkt. Med anledning av AM:s uppgifter beslutade Riksåklagaren att återuppta förundersökningen i målet avseende åtalpunkt 7. Under den återupptagna förundersökningen hördes bl.a. AM, som vidhöll sitt påstående om vad som skulle ha förevarit under arbetsrasten, och F, som förnekade att hon berättat om sammanträffandet med WB.

33. Högsta domstolen bedömde att de uppgifter som AM lämnat om vad F skulle ha sagt på arbetsrasten var så osäkra att de inte kunde tillmätas någon nämnvärd betydelse. För att en annan bedömning i det hänseendet ska kunna göras nu måste den utredning som tillkommit i detta mål motivera att AM:s uppgifter framstår som säkrare än vad Högsta domstolen bedömde i det föregående resningsärendet.

34. Videoupptagningen med JB rör ett samtal som denne säger sig ha haft ha haft med AM och som skulle ha förevarit någon gång i tiden före rättegången mot WB och innan dennes namn förekommit i media. JB förklarar i upptagningen att AM under samtalet sagt att F ljög om att hon

blivit våldtagen av WB. Han nämner emellertid inget om att AM skulle ha berättat om vad F enligt AM skulle ha sagt på arbetsrasten.

35. Även om det inte finns skäl att sätta i fråga JB:s uppgift om hans samtal med AM kan därav inte vidare slutsats dras än att AM vid detta uttryckt åsikten att F ljög om att hon blivit våldtagen av WB. Därvid märks att det av videoupptagningen med AM framgår att hon på ett tidigt stadium hade den uppfattningen, och att hon i upptagningen anger även andra anledningar än det påstådda uttalandet av F som stöd för sin åsikt. Vad AM enligt JB sagt till denne om att F ljög utgör därför inget stöd för riktigheten av att F på arbetsrasten skulle ha uttryckt sig så som AM påstått. Förhöret med JB kan därför inte föranleda någon förändrad bedömning av hur säkra AM:s uppgifter om F:s uttalanden under rasten är.

36. Till det sagda kommer att Högsta domstolen i det förra resningsärendet uttalade att även om F skulle ha yttrat sig på det sätt som AM uppgett, det måste sättas i fråga om AM rätt uppfattat situationen och i vart fall om F:s uttalanden återspeglar F:s verkliga inställning. I detta resningsärende har inte tillkommit något som skulle kunna inverka på den bedömningen.

37. Ett intyg från Arbetsförmedlingen med identiskt innehåll med det nu åberopade har redan åberopats av WB i det förra resningsärendet.

38. Av det anförda följer att vad WB nu åberopat inte kan utgöra grund för ett ändrat ställningstagande till om resningsgrund föreligger avseende den förevarande åtalspunkten.

Föreligger resningsgrund avseende åtalspunkten 10 (målsägande I)?

39. I uppgav i brottmålet att hon efter händelsen med WB fick klamydia och att det måste vara han som smittat henne eftersom hon inte haft samlag med någon annan under sådan tid att det skulle kunna förklara hur hon ådragit sig sjukdomen. Det får anses utrett att WB vid samlaget med I inte hade klamydia och att det därför inte har varit han som smittat I. Det behöver emellertid inte betyda att I inte trodde att det var WB som smittade henne.

40. Det i detta ärende åberopade intyget från Smittskyddsläkaren utvisar endast att WB inte varit föremål för smittspårning hos smittskyddsläkaren, Smittskydd Stockholm. Det är inte möjligt att med stöd av intyget dra några slutsatser om vad I uppgivit i klamydiafrågan, t.ex. i samband med läkarbesök. Redan av det skälet kan intyget inte föranleda någon förändrad bedömning av om resningsgrund föreligger.

41. Den videoupptagning med journalisten JL som WB gett in i detta ärende innehåller inget utöver vad JL tidigare uppgivit. Det finns därför inte utrymme för att omvärdera bevisvärdet av hans uppgifter.

42. Av det anförda följer att vad WB nu åberopat inte kan utgöra grund för ett ändrat ställningstagande till om resningsgrund föreligger beträffande den aktuella åtalpunkten.

Sammanfattande bedömning

43. Högsta domstolen har i ett antal tidigare resningsärenden, efter att ha prövat en omfattande resningsutredning, kommit fram till att det inte finns tillräckliga skäl att resa den lagakraftvunna brottmålsdomen mot WB, vare sig helt eller delvis. Vad WB anfört och åberopat i detta resningsärende utgör

inte tillräckliga skäl för att Högsta domstolen ska kunna frångå sina tidigare bedömningar. Hans ansökan om resning ska därför avslås i dess helhet.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Dag Victor, Stefan Lindskog (referent), Göran Lambertz (skiljaktig), Johnny Herre och Agneta Bäcklund
Föredragande revisionssekreterare: Dag Edvardsson

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2010-04-27

Mål nr
Ö 2125-09

Justitierådet Göran Lambertz är skiljaktig i fråga om motiveringen på det sätt som framgår av följande yttrande.

”1. På grund av omständigheter och bevis som har förebragts i de olika resningsärendena kan tillförlitligheten ifrågasättas beträffande väsentliga uppgifter från flera av målsägandena. Om allt material hade lagts fram i ett sammanhang hade det enligt min mening funnits synnerliga skäl att på nytt pröva WBs skuld.

2. De omständigheter och bevis som är nya i den nu aktuella resningsansökan är emellertid av så marginell betydelse att de inte hade kunnat inverka på bedömningen om de hade prövats tillsammans med det material som har förekommit tidigare. I enlighet med rättsfallet NJA 2009 s. 768 ska det då inte göras någon ny värdering av det samlade materialet. WBs resningsansökan ska därför avslås.”